

Itä- ja länsimurteiden eroja

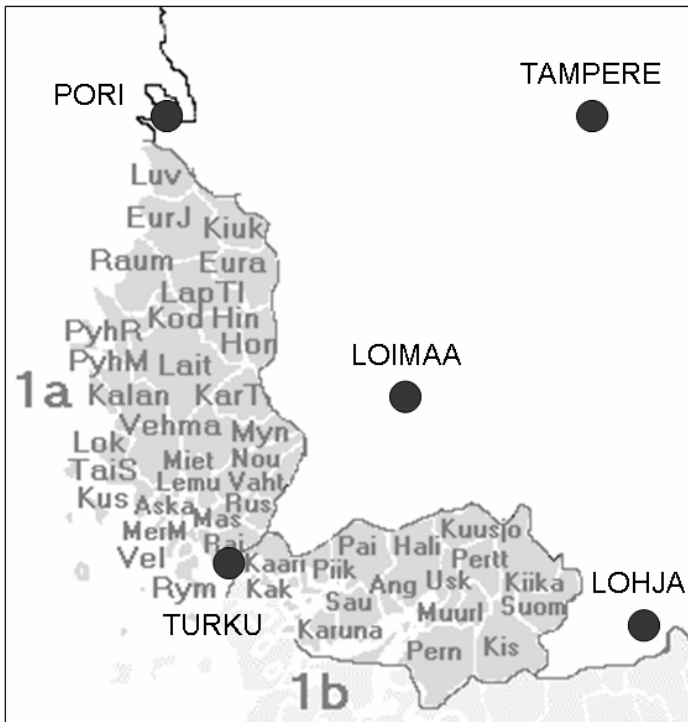
- 1) *t:n* heikon asteen edustus
L: *paita* : *pailan* ~ *pairan* ~ ***paidan***
I: *paita* : *paian* ~ ***paian***
- 2) *ts*-yhtymän edustus
L: ***mettä*** : *mettän* : *mettän* ~ ***metän***
I: *mehtä* : *mehtän* ~ *metän* ~ *mehän*;
metsä : ***metsän***
- 3) *lk-* ja *rk-*yhtymien astevaihtelu
L: ***kurki*** : ***kurjen***, *härkä* : *härjän*, *pelko* :
pelvon
I: *kurki* : *kuren*, ***härkä*** : ***härän***, *pelko* :
pelon
- 4) konsonanttien liudennus
L: ***käs(i)***, ***ves(i)***, ***tul(i)*** (EI
LIUDENNUSTA)
I: *käs* ', *ves* ', *tul* ' (LIUDENNUS)
- 5) sananalkuiset konsonanttiyhtymät + *f*
L: *kaffe*, *klasi*, *trappu*, *flikka*
I: ***kahvi***, ***lasi***, ***rappu***, ***tyttö***
- 6) loppu-*t:n* assimiloituminen
L: *heräkkää*, *puukkin*, *suurep puut*
I: *herätkää*, *puutkin*, *suuret puut*
- 7) pitkän *a:n* ja *ä:n* diftongiutumisen
L: ***maa***, ***pää***; ***kal(l)aa***, ***leipää***
I: *moa* ~ *mua*, *pää* ~ *peä*, *kal(l)oa* ~
kalloo, *leip(p)eä* ~ *leip(p)ee*
- 8) diftongien avartuminen
L: *sua*, *tiä*, *tyä*, *viaras*
I: *suo*, *tie*, *työ*, *vieras*
- 9) pitkän *e:n* labiaalistuminen
L: ***tul(l)ee***, ***käskee***
I: *tul(l)uo* ~ *tul(l)oo*, *käskyö* ~ *käsköö*

- 10) *mennä* vs. *männä*
L: *mennä*
I: *männä*
- 11) *loi*-monikko
L: ei *loi-monikkaa*
I: *taloloita* 'taloja', *tyttöillä* 'tyttöillä'
- 12) monikon persoonapronominit
L: *me, te, he*; *met, tet, het*
I: *myö, työ, hyö*
- 13) inessiivin pääte
L: *talosa* ~ *talos*
I: *talossa* ~ *talos*
- 14) yksikön 3. persoonan *pi*-pääte
L: *juo* ~ *jua, jää*
I: *juop(i)*, *jääp(i)* ~ *jeäp(i)* ~ *jiäp(i)*
- 15) monikon 1. persoonan taivutus
L: *me tulemme* ~ *tulemma*
I: myö ***tullaan***

SANASTOEROJA

<u>lännessä</u>	<u>idässä</u>
<i>takki</i>	<i>nuttu</i>
<i>laattia</i> , <i>permanto</i>	<i>lattia</i>
<i>vihta</i>	<i>vasta</i>
<i>nisu</i>	<i>vehnä</i>
<i>suvi</i>	<i>kesä</i>
<i>ehtoo</i>	<i>ilta</i>
<i>puhua</i>	<i>haastaa</i>
<i>En viitsi</i>	En kehtaa
'minua ei haluta'	
<i>En kehtaa</i>	<i>En ilkeä</i>
'minua ujostuttaa'	
<i>tykönä</i>	<i>luona</i>

1. LOUNAISMURTEET

1a. pohjoisryhmä
1b. itäryhmä

1. LÄNTISIÄ PIIRTEITÄ

Yleiskielen *d*:n vastineet

yleensä *r*, Rauman seudulla *δ*
(*lehren, kärèn; lehden, kädèn*)

Yleiskielen *ts*-yhtymän vastineet

yleensä *tt* : *t* (*mettä* : *metän*),
Rauman seudulla aiemmin *ʒʒ* : *ʒ* (*meʒʒä* :
meʒän)
Huom. siis astevaihtelu.

Sananalkuiset konsonanttilyhtymät ja *f*
(*klasi, flikät*)

Diftongien avartuminen

ie > *ia* ~ *iä*   *uo* > *ua*   *yö* > *yä*
(*kiahuva vet, pualel, yäl*)

2. AHTAAMMIN LOUNAISIA PIIRTEITÄ

Lounaismurteiden erikoisgeminaatio

k, p, t, s kahdentuvat, jos niiden jäljessä on ollut pitkä vokaaliaines (myöh. lyhentynyt). Edellä ei voi olla toinen klusiili eikä *s* tai *h*. (*kätte* 'käteen', *alkka* 'alkaa', *uussi* 'uusia')

Klusiilien puolisoinnillistumista

k > *G*, *p* > *B*, *t* > *D*
(*oŋG* 'onko'; *muutmaŋ Gerra* 'muutaman kerran'; *talômBoik* 'talonpoika')

mm > *m*, *nn* > *n*, *ll* > *l*, *rr* > *r*, kun edellä pitkä vokaaliaines tai painoton tavu
(*käännetti* 'käännettiin', *kualu* 'kuollut', *paremat*, *ymmäryys*)

Loppuheitto

Sananloppuinen konsonantin jäljessä oleva lyhyt vokaali katoaa kaksitavuisista sanoista, kun 1. tavu on pitkä (*talv*, *heit*),

kaikista useampitavuisista sanoista
(*teräv*, *naapurkyläs*)

Sisäheitto

2. tavun vokaali katoaa usein 3- ja useampi-tavuisista sanoista
(*muutmis*, *yksnäine*, *riitlevä* 'riitelevät')

Huom! Lisäksi muutamat pronominit ja partikkelit:
mnä(ä) 'minä', *mnuu* 'minua', *ste* 'sitten'

Pitkän vokaalin lyheneminen ensitavua

kauempana: *ehto* 'ehtoo', *kalà* 'kalaa'
rikkal 'rikkaalla'.

Pitkiä vokaaleja on siis vain 1. tavussa!

2. tavun vokaalin pidentyminen puolipitkäksi,

kun 1. tavu on lyhyt:
täsä kyläs 'tässä kylässä'
kanà 'kana' ~ 'kanaa'

Diftongien reduktio

u, *y*, *i* -loppuisten diftongien jälkikomponentti
> *o*, *ö*, *e*
(*koer* 'koira', *päev* 'päivä', *laola* 'laulaa')

eA-yhtymän edustus

Pohjoisryhmässä:
eA > *i* (*nimi* 'nimeä', *lukki* 'lukea')
Itäryhmässä:
eA-nomineissa *eA* > *jA*, muuten *e*
(*korkja* 'korkea', *nimè* 'nimeä')

Imperfektin tunnus usein *s(i)*

mnä istusi 'minä istuin', *hän istus* 'istui'

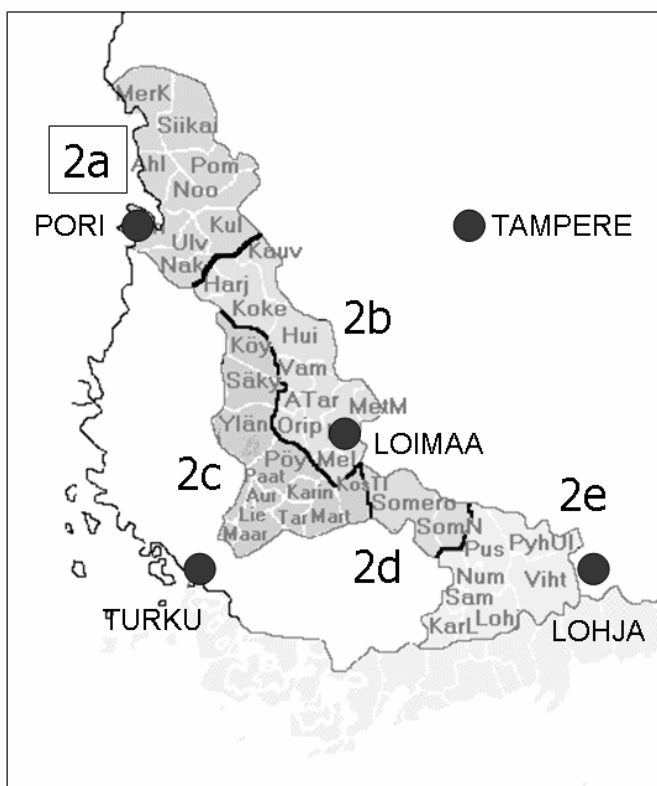
Konditionaalnin tunnus *sis(i)*

mnä istusisi(n), *hän istusis*

Heikko aste *i*-loppuisen diftongin edellä

tapoi 'tappoi', *kellanen* 'keltainen'

2. LOUNAISET VÄLIMURTEET

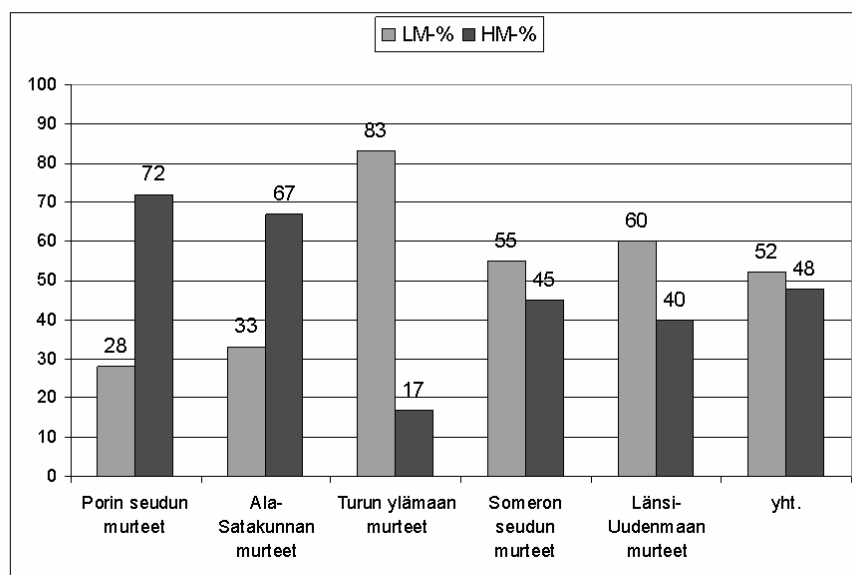

- 2a. Porin seudun murteet
- 2b. Ala-Satakunnan murteet
- 2c. Turun ylämaan murteet
- 2d. Someron seudun murteet
- 2e. Länsi-Uudenmaan murteet

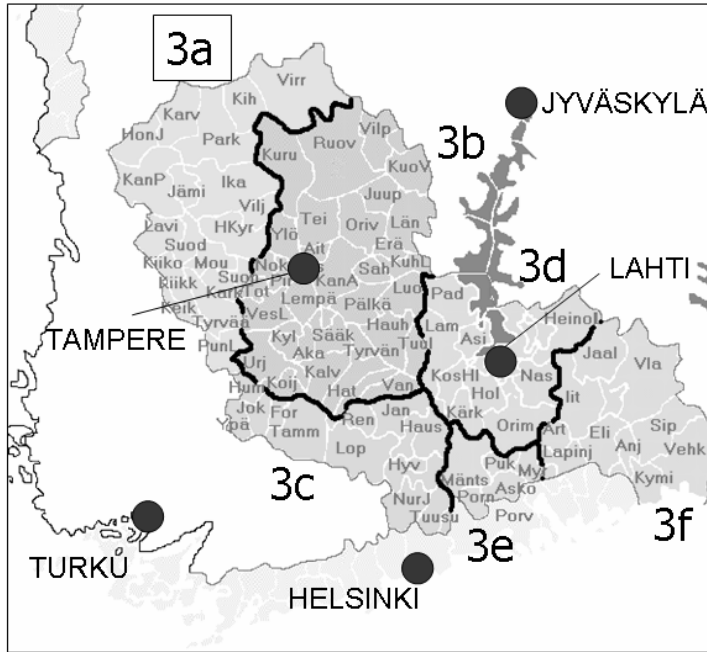
LOUNAISET VÄLIMURTEET

lounaissuomalaisuus ja hämäläisyys (%)

(mukaan Wiik 2004: 136)

3. HÄMÄLÄISMURTEET

- 3a. Ylä-Satakunnan murteet
- 3b. perihämäläiset murteet
- 3c. etelähämäläiset murteet
- 3d-f. kaakkoishämäläiset murteet
  - 3d. Hollolan ryhmä
  - 3e. Porvoon ryhmä
  - 3f. Kymenlaakson ryhmä

1. LÄNTISIÄ PIIRTEITÄ

Yleiskielen *d:n* edustus

- r pata* : *paran, saaraan, viärään, mahrollisuuret*
- l pata* : *palan, saalaan, viälään, mahlollisuulet*

Yleiskielen *ts-yhtymän* edustus *tt : tt*

- mettä* : *mettässä, itte, katton, vattalihakset*

Diftongien avartuminen

- uo > ua*   *nuari suomalainen*
- yö > yä*   *tyäskentelee syäressään*
- ie > ia, iä*   *hianosti siäniä*

Inessiivin päätte; sekä läntisiä että itäisiä varianteja

- ssA*   perihämäläisissä murteissa
tässä kylässä
- s(sA)* etelähämäläisissä ja kaakkoishämäläisissä murteissa
täs(sä) kyläs(sä)
- sA*   yläsatakuntalaisten murteiden etelä- ja länsiosat *täsä kyläsä*
- s(A)*   yläsatakuntalaisten murteiden pohjoisosa *täs(ä) kyläs(ä)*

Kolmannen infinitiivin illatiivi

2- ja useampitavuisista verbeistä puuttuu *mA*-tunnus

- me istuun ny, mä lähren kohta käveleen,*
- se tuli sanoom mulles siitä*

2. MUTTA LAAJALEVIKKISIÄ PIIRTEITÄ

Yleisgeminaatio (Kettusen kartta nro 2)

Sääntö: konsonantti kahdentuu, jos edellä on lyhyt painollinen tavu JA jäljessä pitkä vokaali tai diftongi
tekkee 'tekee', *kallaa* 'kalaa', *kivvii* 'kiviä'

- koskee kaikkia konsonantteja
- esiintynyt vain osassa murrealuetta; väistymässä

Jälkitavuisissa *eA > ee, OA > OO*

älä kerron nimee, ei viittil lukee 'lukea',
heitäp palloo, se vois sanoo 'sanoa'

Vi > VØ painottomien tavujen diftongeissa

Pekka sano (< *sanoi*)
mä sanon sulle jo eilen (< *sainin*)
noilla pellolla kasvaa kauraa (< *pelloilla*),
aikonaan (usein kiteytyneenä)

Verbien pikapuhemuodot

<i>olla</i>	<i>en ok kuullus sitä</i>	'en ole'
<i>tulla</i>	<i>tut tännek käymää!</i>	'tule'
<i>mennä</i>	<i>men nyj jo siitä!</i>	'mene'
<i>panna</i>	<i>par rahap pöyrälle!</i>	'pane'
<i>sanoa</i>	<i>mä en sam mitää</i>	'en sano'

3. AHTAAMMIN HÄMÄLÄISIÄ PIIRTEITÄ

nk-yhtymä: vaihtelematon *nk* : *nk*
heñki : *heñken, auriñkon, Helsingissä, tañkokuniñkas* 'tangokuningas'

Liitepartikkeli *-kAAn > -kA(n)*

em minäkän tiärä, ei se mullekkä sanomu, mut ei se sit tahtonukkam mennä

Pronominimuotoja

demonstratiivipronominit: *toi* : *tota* : *tolle*
yks. pers. pronominit: *mä(ä)*, *sä(ä)*
mon. pers.pronominit: *meitin, teitin, heitin*
'meidän, teidän, heidän'

Yksittäisiä sanoja, joissa *ll* lyhenee tai jää pois

Tampereen seudulla
kyllä > kylä ~ kyä, siellä > siä

Sananloppuinen *s > h*, jos seuraava sana alkaa konsonanttilla (osassa aluetta)

kuinkah ('kuinkas') *te voitte*

4. ETELÄ-POHJANMAAN MURRE

1. LÄNTISIÄ PIIRTEITÄ

Yleiskielen *d*:n edustus: *r*

pata : *paran*

Yleiskielen *ts*-yhtymän edustus: *tt* : *tt*

mettä : *mettän*

Diftongien avartuminen

nuari *tyämiäs*

(ei alueen etelä- eikä länsiosissa)

2. POHJALAISIA PIIRTEITÄ

Jälkitavujen vokaalien välinen *h* on säilynyt

kouluhun, *lampahia*, *nähtihin*

osassa murrealuetta: *h*:ta edeltävä vokaali on kadonnut, jos se on sama kuin *h*:ta seuraava, esim. *koulhun*, *nähthin*

Švaavokaali

jalaka, *pihilaja*, *lehemä*, *vanaha*, *silimä*

Jälkitavujen *eA*- ja *OA*-yhtymät

eA > *iA*   *hopia*, *kipiä*, *lukia* 'lukea'

OA > *UA*   *maitua*, *pölyä*, *putuaa*
'maitoa, pöllöä, putoaa'

Monikon 1. ja 2. persoonan päätte: $-(m)mA$, $-(t)tA$
sai(m)ma, sait(t)a

3. AHTAAMMIN ETELÄPOHJALAISIA PIIRTEITÄ

Konsonantit eivät geminoidu.

Sananloppuinen $s > h$
jos seuraa soinnillinen konsonantti
*mie**h** meni, kirkka**h** vesi*

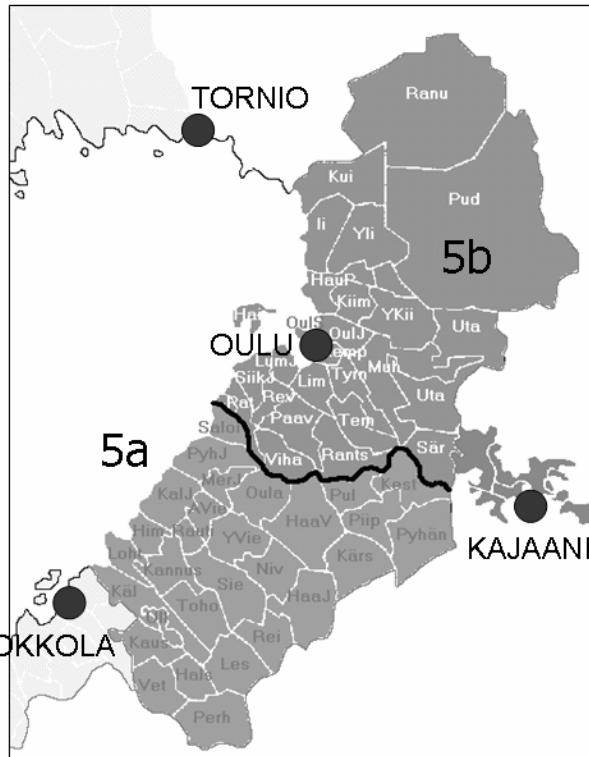
Jälkitavujen *i*-loppuiset diftongit: $Vi > VV$
sellaanen, annoon 'annoin'
huom. myös *ei- ja *Oi-nominin
äitee 'äiti', *taloo* 'talo', *hevoonen*

e-vartaloisten verbien ind. prees. yks. 3. persoonan muotojen labiaalistuminen
tuloo, menöö 'tulee, menee'

Inessiivin päätte

yleensä *-s*
possessiivisuffiksien edellä ja eräissä pronomineissa *-hna*:
mennehnäni 'mennessäni'
tuvahnani 'tuvassani'
johona 'jossa'
ei mihinään nimes 'ei missään nimessä'

5. KESKI- JA POHJOISPOHJALAISET MURTEET

5a. Keski-Pohjanmaan murteet
5b. Pohjois-Pohjanmaan murteet

1. LÄNTISIÄ (L) TAI ITÄISIÄ (I) PIIRTEITÄ

Yleiskielen *d*:n vastineet (I)

kato tai siirtymä-äänne (*j*, *v*)

paat ~ *pajat* 'padat', *tehä*, *sovasa*

Yleiskielen *ts*-yhtymän edustus (I ~ L)

KPM:n rannikko: *mehtä* : *mehtän*

PPM:n rannikko: *mettä* : *mettän* (L)

KPM:n ylämaa: *mehtä* : *metän* (I)

PPM:n ylämaa: *mehtä* : *metän* tai
mettä : *metän*

lke-, *lkä-*, *lko-*, *rke-*, *rkä-* ja *rko-*yhtymien
astevaihtelu

rannikolla *näläkä* : *näljän*, *peleko* : *pelevon*
(L)

ylämaalla *näläkä* : *nälän*, *peleko* : *pelon* (I)

t:n assimilaatio (L)

sanojen ja morfeemien rajalla

tk > *kk*   *annakko* 'annatko'

tp > *pp*   *em muistanup puhua*

Oulun seutu: *Tuukko* nää? *Saakkona*
selevää?

Diftongit eivät avarru (I)

Inessiivin pääte

rannikolla: -sA *täsä kyläsä* (L)
ylämaalla: -ssA *tässä kylässä* (I)

2. MUITA LAAJALEVIKKISIÄ PIIRTEITÄ

Yleisgemaatio (miltei koko alueella)

- ehdot: 1) edellä lyhyt painollinen tavu
2) konsonanttia seuraa pitkä vokaaliaines
3) koskee kaikkia konsonantteja

Itämurteiden erikoisgemaatio

- PPM:n ja KPM:n pohjoisosien ylämaan murteissa
ehdot: 1) konsonanttia seuraa pitkä vokaaliaines
2) koskee kaikkia konsonantteja
ranttaa, kuivemppaa, ruokkaa

Yksikön 1. ja 2. pers. pronominit: *minä* ~ *mää*, *sinä* ~ *sää*

3. POHJALAISIA PIIRTEITÄ

Švaavokaali

jalaka, kylmä talvi-ilma

Jälkitavujen eA- ja OA-yhtymät

eA > iA *hopia, kipiä, lukia* 'lukea'
OA > UA *maitua, pöllyä, putuaa*
'maitoa, pöllöä, putoaa'

Jälkitavujen vokaalien välinen h

säilynyt KPM:n eteläosissa:
koul(u)hun, näht(i)hin

Monikon 1. ja 2. persoonan pääte: *-(m)mA*, *-(t)tA*

sai(m)ma, sait(t)a

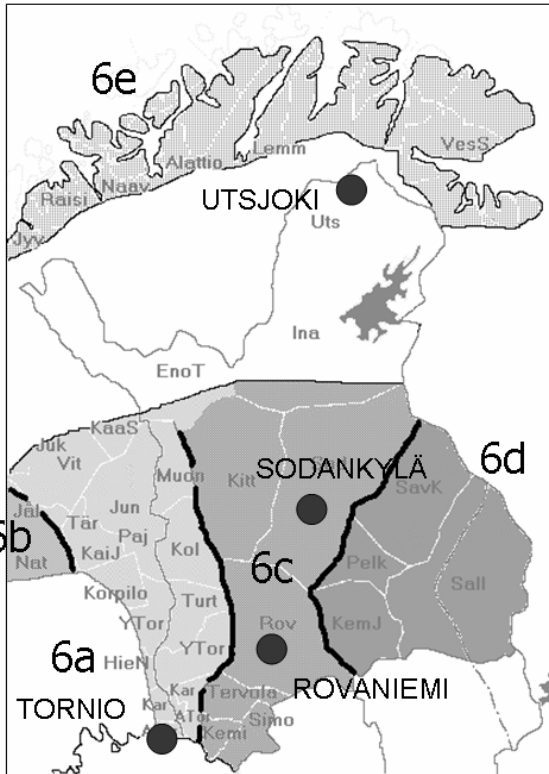
4. AHTAAMMIN POHJOISPOHJALAISIA PIIRTEITÄ

Yksikön 2. persoonan pronomini (erit. Oulun seudulla): *nää*

Yks. 1. ja 2. pers. vahva-asteiset imperfektimuodot

tekkiin ('tein'), *lukkiin* ('luin')

6. PERÄPOHJALAISET MURTEET

- 6a. Tornion murre
6b. Jällivaaran murre
6c. Kemin murre
6d. Kemijärven murre
6e. Ruijan murteet

1. LÄNTISIÄ PIIRTEITÄ

Yleiskielen *ts*-yhtymän edustus *tt* : *tt*
mettä : *mettän*

2. ITÄISIÄ PIIRTEITÄ

Yleiskielen *d*:n vastineet: kato tai siirtymäänne

sota : *soan* ~ *sovan*, *vuojen*, *saaha*

Diftongit **eivät** avarru

3. LÄNSI ~ ITÄ

Inessiivin päätte

valtaedustus: *-ssA* (*tässä talossa*) (I)
Kemin ja Rovaniemen seudulla: *-sA* (L)
(*täsä talosa*)

4. MUITA LAAJALEVIKKISIÄ PIIRTEITÄ

Yleisgeminatio

- suurimmassa osassa aluetta
- ei alueen itäisimmissä osissa

5. POHJALAISIA PIIRTEITÄ

Jälkitavujen vokaalien välinen *h* on säilynyt, edustus:

- a) Tornion murre: *lamphaat*, *koulhuun* ~ *kouhluun*
- b) Kemin murre: *lamphat*, *koulhun*
- c) Kemijärven murre: *lampahat*, *kouluhun*

6. AHTAAMMIN PERÄPOHJALAISIA PIIRTEITÄ

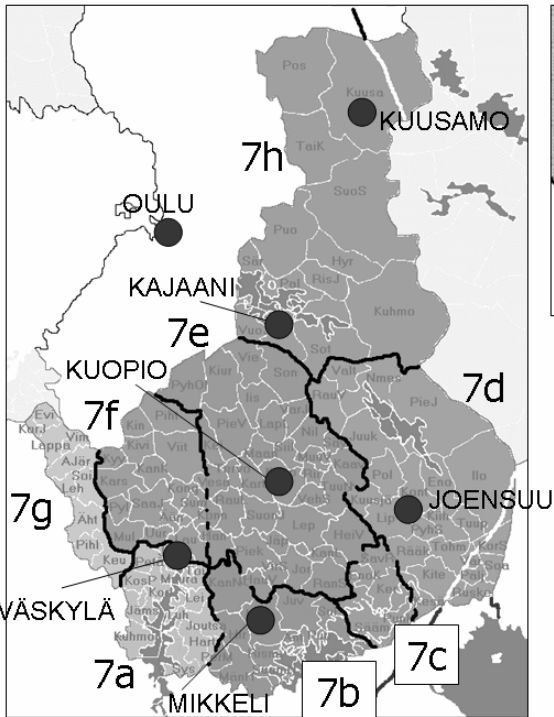
Persoonapronominit

- yksikkö 1. ja 2. pers.; alueen länsiosassa: *mie*, *sie* (mutta: *minun*, *sinun*) (I)

- koko alueella: monikon 1., 2. ja 3. pers.: *met*, *tet*, *het*

Geminaattanasaalit (*mm*, *nn*) ja likvidat (*ll*, *rr*)
lyheneminen pitkän vokaalin ja diftongin
jäljessä: *pääle*, *meilä*, *suuremat*

7. SAVOLAISMURTEET

- 7a. Päijät-Hämeen murteet
- 7b. Etelä-Savon murteet
- 7c. Säämingin - Kerimäen ryhmä
- 7d. itäiset savolaismurteet
- 7e. Pohjois-Savon murteet
- 7f. Keski-Suomen murteet
- 7g. savolaiskiilan murteet
- 7h. Kainuun murteet
- 7i. Vermlannin murteet

1. ITÄISIÄ PIIRTEITÄ

Yleiskielen *d*:n edustus

kato: *pata* : *paas*, *kaheksan*
siirtymä-äänne *j*, *v* tai *h*: *pijettii* ‘pidettiin’,
juuva ‘juoda’, *suaha* ‘saada’

Dentaalikonsonanttien (*t*, *s*, *n*, *l*, *r*) + *h*
liudennus (Kettunen nro 3)

- 1) regressiivinen, *i*:tä ja *j*:tä edeltävässä
konsonantissa:
- 2) progressiivinen, *i*-loppuisen diftongin *i*
häviää ja diftongin jäljessä seuraava
konsonantti liudentuu:
(*< tasainen*), (*< vanhoista*)

rk, *lk* -yhtymät astevaihtelussa:
jären ‘järjen’, *jällessä* ‘jäljessä’

Pitkän *a*:n ja *ä*:n diftongiutuminen

- 1. tavussa

aa > *oa* > *ua*

maa > *moa* ~ *mua*

saada > *soaha* ~ *suaha*

ää > *eä* > *iä*

pää > *peä* ~ *piä*,

jääda > *jeähä* ~ *jiähä*

- jälkitavuisissa

aa > *oa* > *oo*

kalaa > *kalloa* ~ *kalloo*

ää > *eä* > *ee*

leipää > *leip(p)eä* ~ *leip(p)ee*

- väistymässä oleva piirre

Labiaalistuminen *e*-vartaloisten verbien
indikatiivin preesensissä:

tulloo ‘tulee’, *männöö* ‘menee’

mennä-verbin edustus männä

Inessiivin pääte *-ssA* (*talossa, kylässä*)

Monikon persoonapronominit myö, työ, hyö

Preesensin yksikön 3. persoonan pääte -pi

yksi- ja kolmitavuisissa verbeissä

syöpi, juopi, haravoipi

-loi-monikko

voidaan käyttää, jos sanan vartalon loppu-
vokaali on *i, u, y, o, ö*

ristilöistä ‘risteistä’, *tyttölöitä* ‘tyttöjä’

2. MUITA LAAJALEVIKKISIÄ PIIRTEITÄ

Yleisgeminatio

- *kalloo, männöö*

Itämurteiden erikoisgeminatio

konsonantti kahdentuu, jos sen jäljessä on
pitkä vokaali tai diftongi (edeltävän tavun
laadulla ei väliä)

korkkee ‘korkea’, *laeskkoo* ‘laiskaa’,
lähettään ‘lähdetään’, *parempoo* ‘parem-
paa’, *silimmään* ‘silimään’, *huokassoo*
‘huokaisee’

- yleisgeminatian jatkoilmiö - voi esiintyä
vain yleisgeminatioalueilla
- esiintyy pohjoisissa ja itäisissä savolais-
murteissa

Švaavokaalit: *talavi, selevä, silimä, kylymä*

Jälkitavujen eA- ja OA-yhtymät

- valtaedustuksena

eA > ee

korkea > korkee, pimeä > pimnee

OA > OO

peltoa > peltoo, tyttöä > tyttöö

Yksikön 1. ja 2. persoonan pronominit:

suurimmassa osassa aluetta *minä* (~ *mä*), *sinä*
(~ *sä*)

- Huom.: alueen itäosissa *mie, sie*;
Mikkelin seudulla *miä, siä*

3. AHTAAMMIN SAVOLAISIA PIIRTEITÄ

Yleiskielen ts-yhtymän vastineet

ht : t *mehtä : metän, kahtoo : katon*
(pääedustus)

ht : h *mehtä : mehän, kahtoo : kahon*
(Savonlinnan seutu, Keski-Suomi,
osa Pohjois-Savosta)

ht : ht *mehtä : mehtän, kahtoo : kahton*
(Päijät-Häme)

ss : s *messä : mesän, kassoo : kason*
(Mikkelin seutu)

Diftongien reduktio

u, y, i-loppuiset diftongit → *o, ö, e*-loppui-
siksi tai edellisen komponentin pidenty-
mäksi

au > ao > aa

kaura > kaora > kaara

ou > oo

koura > koora

eu > eo

seura > seora

äy > äö > ää

käyvät > käövät > käävät

öy > öö

köyhä > kööhä

ai > ae > aa

kaira > kaera > kaara

äi > äe > ää

päivät > päevät > päävät

oi > oe

koira > koera

ei > ee

seiväs > seeväs

Kieltoverbi *elä* (kaakkoismurteissa *älä*)

Aktiivin II partisiippi verbien liittomuodoissa nominatiivin sijasta essiivin kaltaisia muotoja:

on antanna ‘on antanut’,
et suanna ‘et saanut’

-kin-liitepartikkelin edustus

konsonantin jäljessä kyseinen konsonantti
+ *i(i)*

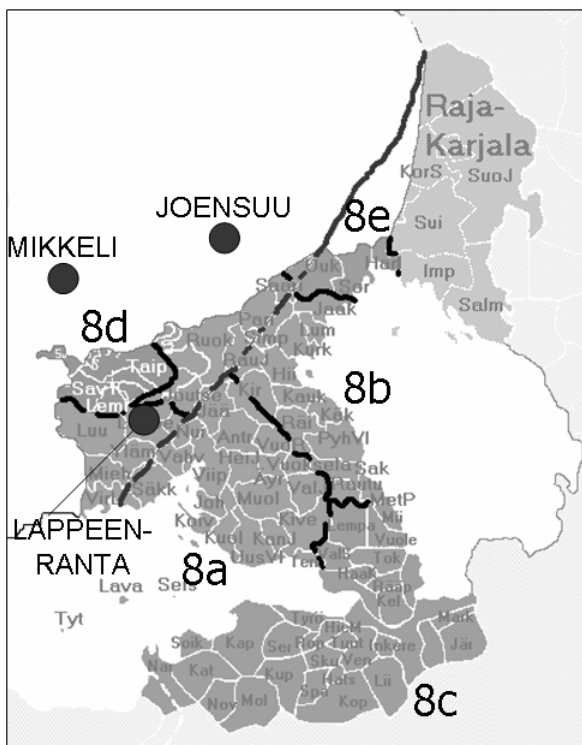
nyttii ‘nytkin’, *villattii* ‘villatkin’, *sillonniik*
kum mäntii ‘silloinkin kun mentiin’

vokaalin jäljessä *i* tai *e*

minnäit tiijän ‘minäkin tiedän’, *metsässäe*
‘metsässäkin’, *jonnaep päivänä* ‘jonakin’

8. KAAKKOISMURTEET

- 8a-b. Varsinaiset kaakkoismurteet
 8a. Länsi-Kannaksen murteet
 8b. Itä-Kannaksen murteet
 8c. Inkerin suomalaismurteet
 8d. Lemminkäinen
 8e. Sortavalan seudun murteet

1. ITÄISIÄ PIIRTEITÄ

Yleiskielen *d:n* edustus

kato *pata* : *paas*, *kaheksan* ja siirtymäänne *j*, *v* tai *h*: *pijettii* 'pidettiin', *juuva* 'juoda', *saaha* 'saada'

männä (myös joissakin johdoksissa):
mänekki 'menekki', *mänöloi* 'menoja',
mänettiit 'menettivät', *mänemist*
 'menemiset', *mäneteltii* 'meneteltiin'

Dentaalikonsananttien liudennus

ol' 'oli', *pan'niit* 'panivat', *us'jeemp*
 'useampi'
 esiintyy vain itä- ja pohjoisosissa

Labiaalistuminen *e*-vartaloisten verbien ind. preesensissä ja potentiaalissa
tulloo ~ *tulluo* 'tulee',
männöö ~ *männö* 'menee'
lienöö ~ *lienö* 'lienee'

Diftongiutuminen (alueen itäosissa)

aa > *oa*   *moa* 'maa', *kalloa* 'kalaa'
ää > *eä*   *peä* 'pää', *leipeä* 'leipää'
ee > *ie*   *voattiet* 'vaatteet'
oo > *uo*   *heä tulluo* (< *hää tulloo*)
                                   'hän tulee'
öö > *yö*   *heä männö* (< *hää*
                                   männöö) 'hän menee'

-loi-monikko
 voidaan käyttää, jos sanan vartalovokaali on *i*, *U*, *O*: *ovilo*, *katuloil*, *peltolois*, *tyttöloi*

Monikon persoonapronominit

myö, *työ*, *hyö*

laajempaa kuin savolaismurteissa

2. MUTTA LAAJALEVIKKISIÄ PIIRTEITÄ

Yleisgminaatio (melkein koko alueella)
kallaa ~ kalloa, männöö ~ männyyö

3. AHTAAMMIN KAAKKOISIA PIIRTEITÄ

Yleiskielen *ts*-yhtymä, esim.

ts : ts   *metsä : metsän, katsella, itse*
                  (valtaedustus: Kannas ja Inkeri)
ss : ss   *messä : messän, kassella, isse*
                  (Lappeenranta - Ruokolahti -
                  Viipuri)
tt : t   *mettä : metän*
                  (murrealueen länsiosa)

Loppu-*n:n* kato yleistä kaikissa asemissa

onneto, ketuleipä, mäntii kirkkoo

Loppukahdennus

puuttuu osasta kaakkoismurteita kokonaan
tule tänne, ei anna sitä, hernerokka
(*ei tulet tänne, ei annas sitä, hernerrokka*)

Loppuheitto (yleinen monissa asemissa)

A-loppuisissa sijoissa ja partikkeleissa
kirkost, yhten päivän, sil taval, sielt
i-loppuisissa muodoissa
ves^(o), puol^(o), pit^(o), sorjemp
yhdyssanojen alkuosissa
rautnaula, es'liina, maithuone
muita tapauksia
oisik 'olisitko', elet 'eletty'

Sisäheitto

inen-nominien monikon nominatiivi-
muodoissa *e > Ø*
valkoist 'valkoiset', toist ihmist 'toiset
ihmiset'

aktiivin 2. partisiipeissa *U > Ø*

antant 'antanut', kuult 'kuullut', juont
'juonut'

eräissä verbien yks. 2. pers. ja mon. 3. pers.
muodoissa persoonapäätteen edeltä *i > Ø*

tekist 'tekisit' tai 'tekisivät'
potkast 'potkaisit' tai 'potkaisivat'

Monikon 3. persoonan päätte

ind. prees. ja pot. yks. 3. persoonan muoto
+ *t*

hyö antaat ~ antoat 'he antavat'

imperfekti

tekkiit 'tekivät', tul'liit 'tulivat',

jättiit 'jättivät'

Yks. 1. ja 2. persoonan omistusliite

yks. 1. pers. *-i(n)*

issäi(n) 'isäni', tättii(n) 'tätini'

yks. 2. pers. *-is*

issäis 'isäsi', tättiis 'tätisi'

Eksessiivi *-nt(A)* paikkaa ilmaisevista adverbeista

siint 'siitä', kotont 'kotoa', ulkont 'ulkoa',
takant 'takaa'

Yksikön persoonapronominit

mie : miu(n) : miul : minnuu 'minua'

sie : siu(n) : siul : sinnuu

hää ~ heä ~ hiä : häne(n) : hänel : hänt(ä)

stA-loppuiset verbit *st > ss*

juossa 'juosta', pessä 'pestä', karkaissa
'karkaista'

kin-liitepartikkelin sijasta *-kii*

meilkii 'meilläkin', tulkii 'tulikin'